

LLUC

ANY XLIII • NÚM. 504 • FEBRER 1963

LLUC

ANY XLIII • NÚM. 504 • FEBRER 1963

REVISTA MENSUAL

Director: P. Cristòfor Veny, M. SS. CC.

Amb llicència eclesiàstica

SUMARI

41 **Les cartes que rebem**

Déu vos guard

46 *Més vivència de la litúrgia*, per Cristòfor Veny, M. SS. CC.

La Bíblia explicada al poble

49 *La creació d'Adam i d'Eva*, per Miquel Ollers, M. SS. CC.

Aquí i ara

53 *Bon dia, senyora Sagan!*, per Carles M de Palma

Economia

55 *El tren de Sóller*, per Miquel Arbona Serra

Coses nostres

58 *El meu don Miquel Capllonch*, per Francesc de B. Moll

63 *Tres poemes ocasionals*, per Josep Maria Llompart

65 *Els Nostres Llibres*. Recensions de Miquel Arbona Oliver

66 *Vida Cultural*

Temes d'art

68 *Una entrevista amb el pintor «Xam»*, per Josep Bauçà i Pisà

71 *Les exposicions*, per J. B. P.

Cinematografia

73 *Elogi a la magnanimitat*, per Josep M. Miró Lull

Lluc per Mallorca...

74 *Informació del Santuari*

Secció popular

77 *Es pastor de Galatzó*, per Lluís Salvador d'Habsburg

78 *Coverbos de moda*

A LA PORTADA: *Plaça d'un poble mallorquí*. Tela de Miquel Llabrés (Foto Jeroni Juan).

Més vivència de la litúrgia

Es un fet que el Concili Vaticà II no solament ha interessat amb legítima raó el món catòlic, sinó fins i tot aquells pobles que professen un indiferentisme religiós o inclús un ateisme persecutori i maniàtic. Era massa evident i aflorava en la consciència de tots que la rapidesa del progrés sobrevingut a la nostra generació havia sorprès grans masses impreparades i havia provocat un desequilibri esgarrifós de proporcions veritablement alarmants. Moltes coses, institucions, formes de vida, maneres d'esser, conceptes, valors, orientacions, pràctiques religioses havien quedat endarrerides, inadaptades, desproporcionades. Es notava la falta d'una mà vigorosa i plena de seny que embronàs el timó de les exigències del bé comú i, enfrontant-se amb els problemes ecumènics, fes possible fixar uns puntals de sòlida estructura per assolir altra volta l'equilibri perdut i assegurar, així, la convivència humana en una atmosfera de més concòrdia i sinceritat.

Al sol anunci del Concili floriren per tot arreu les esperances d'una renovació primaveral i tots els ambients experimentaren, amb més o manco amplitud, una sensació de frescor matinal que estimulà de bell nou l'optimisme de viure sense tantes angoixes ni trastorns.

Si després dels dos mesos tardorals d'experiència conciliar encara no podem palpar sensiblement uns resultats molt concrets, les passes donades no han defraudat les esperances. Hom ha vist que els Pares de la Sagrada Assemblea, amb una rectitud d'intenció i una sinceritat poques vegades tan autèntiques i exemplars, han empenyorat tot el seu saber, la força de la seva convicció i tota la bona voluntat per cercar solucions adequades, actualitzants. És clar que ningú no té dret a esperar del Concili solucions i modificacions del tot perfectes ni menys,

encara, espectaculars. Això seria lliurar-se a una desil·lusió. Més bé el Concili ha de ser: prendre determinacions, impulsar corrents, despertar iniciatives, orientar la recerca de l'adaptació, obrir camins, barrar el pas a tendències il·legítimes, aclarir idees, establir principis i donar llum... D'aquest complex, que serà com pluja fecundant de la gràcia de l'Esperit Sant damunt l'Església, n'ha de néixer aquella floració que hom espera amb el cor obert i que, prest o tard, ha de transcendir a la vida del món, en benefici de la civilització cristiana i no cristiana.

De moment un dels esquemes inscrit dins el quadre general del temari del Concili, que ha estat objecte de les primeres discussions dels Pares, ha estat el de la Sagrada Litúrgia, en front de la qual, com ha dit gràficament un escriptor modern, l'Església té consciència de no ser una conservadora de museu, però tampoc una incendiària iconoclasta.

Sens dubte serà en aquest aspecte que el nostre poble tocarà més aviat els resultats del Concili i quedarà sorprès davant els canvis que ens esperen. No són gens difícils de preveure les reaccions que aleshores es produiran. Mentre uns, ben abrigats en els seus vells costums i còmodes positures del mínim esforç, s'escandalitzaran i clamaran contra la retirada de venerables tradicions, oposant una forta resistència a tot allò que tendeixi a modificar velles devocions que aprengueren dels seus avantpassats i que ells mateixos de vegades practicaren amb un no migrat fruit espiritual; altres, massa impacients, al mateix temps que s'alègraran de qualsevol demolició, es queixaran també de manca de virior i radicalisme, i confonent la rutina amb la legítima tradició, voldrien més novetats, el canvi pel canvi, com a manifestació de suprema vitalitat. Les dues actituds són igualment punibles.

Hem de creure i confiar en la prudència de l'Església, que ja conservant, ja retirant o renovellant velles maneres del culte, o instaurant-ne d'altres d'inèdites, no deixarà mai d'obrar sota l'impuls de l'Esperit Santificador.

Això no obstant, cal preparar ja des d'ara el poble. Hem de confessar que, en alguna forma, tots som culpables de l'adormiment i tedi que experimenta la majoria dels fidels quan assisteix a les funcions sagrades. En les nostres terres gairebé no s'ha intentat despertar-en ells les ànsies d'una vida més comunitària ni d'una participació més viva. A voltes se'ls ha introduït en els misteris de la religió en una llengua que si bé entenen, no calen profundament ni senten dins l'ànima, contribuint així al llanguiment espiritual des de la infantesa. Hi ha manca de missalets, de cançoners i de rituals en llengua vernacle, i falten també

explicacions i literatura acomodada que, plantejant problemes, estimuli l'interés per l'espiritualitat dels ritus i per les altes realitats sacramentals.

En el llibre de A. Nocent, que acaba de publicar l'Estela sota el títol El futur de la litúrgia, llegim: «És precis fer palpar la litúrgia per tal de poder reviure allò que dóna tot el seu sentit al nostre cristianisme». Vivència de la litúrgia! D'aquí neix, en primer pla, la necessitat de recrear una mentalitat bíblica, que faci possible la comprensió dels grans temes que expressen les lectures, narracions i al·legories seleccionades de la Sagrada Escriptura que vénen inserides en les celebracions dels Misteris de Crist.

I a conseqüència d'aquesta necessitat, es posa en evidència una altra exigència pastoral: la catequesi prèvia, concomitant i posterior, a manera d'introducció o comentari, del passatge bíblic que com a bessó dóna vida i sentit a l'acte litúrgic encaminat a tributar glòria a Déu i a santificar les ànimes. Sota aquest aspecte, no basta l'ús de la llengua viva, que tan solament facilitaria la comprensió de la paraula del text sagrat; hi hauria que pouar més endins, a fi de poder arribar, en primer lloc, a la intel·ligència de les tipologies i després, secundàriament, al moralisme de les anècdotes.

Caldria també ressaltar i fer sentir fins al viu que l'Esctura dins la litúrgia és la Paraula de Déu dirigida al Poble de Déu, al qual se li exigeix una resposta concreta de lloança, d'acció de gràcies, d'exultació o de penitència i contrició, segons les fases del Calendari o les circumstàncies.

Allavors també cobra importància el cant popular i les respostes en veu alta, no reservades a cap «cor» ni tampoc al simple escolanet. Perquè bo és tenir present que el text, en la litúrgia, és sempre proclamat, i no una lectura purament sacerdotal homologada, com si la comunitat dels fidels no fos el destinatari propi de la Paraula de Déu i, el culte, la pregària de tot el Cos místic de Crist, en diàleg amb el seu Déu.

Aquest aplec de punts de conveniències i necessitats que acabam d'assenyalar i que respon a un vertader desig de major sinceritat espiritual, es podria fàcilment allargar, pero no cal. Per ara el nostre intent no és altre que invitar a obrir els ulls davant les perspectives que en matèria litúrgica promet deparar-nos el Concili Vaticà II i fer néixer dins el cor de tots aquella humil disposició que ens ha de tornar flexibles davant qualsevol de les decisions renovelladores de la Mare Església en el seu afany de santificar el poble, actualitzant els medis litúrgics.

CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

LA CREACIÓ D'ADAM I D'EVA

LA Sagrada Escripura presenta l'home com el coronament de la creació visible, donant a la seva creació un to especial de solemnitat.

Mentres la creació de les plantes i dels animals és confiada per Déu a la terra o a la mar, la de l'home i la de la dona són obra directa del mateix Creador que abans de la seva creació s'exclama dient: *Facem l'home a imatge i semblança nostra!*

Cal fer notar de seguida que aquesta expressió en plural «*facem*» no té cap reminiscència de politeisme o pluralitat de déus, cosa que a cada plana de la Bíblia podríem dir que és refutada. No és sinó un plural de majestat o d'excel·lència molt semblant al Nos que solen emprar les persones de l'alta jerarquia eclesiàstica.

El primer manament que dóna Déu a Israel és:

*Escolta, Israel,
el teu Déu és un sol Déu!* (Deut. 6, 4)

Per la seva banda canta el salmista:

*Gran és el Senyor i molt digne de lloança,
digne de veneració més que tots els déus,
puix que aquests no són sinó imatges fetes,
(que no són capaces de fer res),
Déu, emperò, ha fet els mateixos cels!*
(Salm 95,5)

L'home és l'únic ser de la creació visible del qual es diu que és *una imatge i semblança de Déu*. D'ací la seva gran dignitat i d'ací també la prohibició absoluta de matar-lo, puix espanyarien *la imatge de Déu*. (Gèn. 9.6).

Ja està clar que aquesta semblança no hem de cercar-la en la seva forma corporal, perquè Déu no té cos, essent esperit puríssim com ho és el nostre pensament.

La semblança s'ha de cercar en les seves facultats anímiques com són el seu enteniment i la seva voluntat, facultats incontrolables pels homes, facultats realíssimes i al mateix temps impalpables i invisibles.

* * *

La Sagrada Escriptura dona ben entenent que l'home és un ser compost de dos elements: un extern i palpable, que és el cos, que treu de la terra (*adamà*=terra) i a la terra torna amb la mort. D'ací el nom de *Adam* que vol dir «roig» perquè fou tret de la terra *roja*. L'altre element és invisible i actiu com Déu mateix, i és comunicat al cos directament per Déu. L'autor sagrat l'anomena *esperit vital* o *alè de vida* tot referint-se a la seva ànima, la presència de la qual dins el cos es fa sensible per la respiració, sense la qual l'home torna cadàver.

Noti el lector com de cap altra cosa es diu que Déu mateix li donà aquest *esperit de vida*, volent amb això significar a la seva manera l'autor sagrat la preeminència de l'home sobre els altres sers creats.

* * *

Fins aquí solament hem fet menció de l'home. L'escriptor sagrat diu, però, ben clar, en el capítol primer, que des del principi creà Déu els dos sexes, l'home i la dona (Gèn. I,27). Però la formació de la dona té qualque cosa d'especial que no té l'home, i és que quant al seu cos té una relació d'origen amb el cos de l'home. Es lo que es conta en el capítol segon.

Determinar, però, en què va consistir aquesta relació sembla un poc difícil de fer, i fins hi ha autors catòlics, com P. Colunga i d'altres, que, fundant-se en les paraules de Gèn. I, 27, a on no es fa cap menció d'aquesta dependència, creuen que Déu creà els dos sexes d'un cop. Altrament Adam hauria tingut dos defectes: el de tenir més carn o més costelles del que toca va i el d'haver-se sentit infeliç i imperfecte des d'un principi, cosa que no sembla molt creguedora d'un Déu que tot ho fa bé.

Els expositors que així interpreten l'esmentat verset del capítol I del Gènesi diuen que el que es conta després al capítol segon: Que «no és convenient que l'home estigui sol»; la revista passada a tots els animals; el somni misteriós; l'extracció d'un tros de carn del costat d'Adam, etc., tot això segons ells no seria històric, sinó una simple figura, una manera popular de fer entendre al poble de llavors i d'ara les *grans veritats* de l'origen diví del matrimoni monògam (o d'un amb una); la igualtat substancial de l'home i la dona; i sobretot aquesta misteriosa atracció dels dos sexes, de l'home especialment, que sembla no queda assentat ni se sent completament feliç si no té la companyia de la seva muller.

Nosaltres creim que totes aquestes veritats s'expliquen millor si es fan dependre no de l'enginy d'un poeta, sinó més aviat d'un fet històric obrat pel mateix Déu. Ni creim que un poble tan senzill i tan inferior en cultura als pobles veïns, tingués manya per treure's del cap una figura tan bella i enginyosa com la que en el capítol segon trobam.

Sia com sia, altres autors de renom com p. e. el Cardenal Bea, el P. Vaccari, Professors del Pontifici Institut Bíblic de Roma, entenen que la creació d'Eva es va fer traient-ne la primera matèria del cos de l'home. Sobretot Sant Pau sembla entendre-ho així quan, escrivint als de Corint, diu que la dona ha d'estar subjecta a l'home (sempre que maní coses justes), i en les reunions eclesiàstiques ha de dur el cap tapat perquè, diu ell, «no ve l'home de la dona, sinó la dona ve de l'home; ni l'home va ser creat per la dona sinó la dona per l'home». Per això mateix l'home creat directament per Déu és un reflex directe del Creador, mentres que la dona, per esser estat creada del cos de l'home, és glòria de l'home. (Conf. I Cor. II, 8 ss.).

* * *

Sense pretendre-ho ens hem ficat dins qüestions un poc pesades per al públic en general. Confiam, però, que més d'un lector ens haurà pogut seguir.

Amb això tenim una petita mostra de com se poden multiplicar les qüestions bíbliques.

Cal confessar que tots els expositors sagrats defensen la seva sentència amb la idea de contribuir a una exposició sempre més congruent i encertada. Tots pretenen seguir les normes donades recentment per la Santa Seu, una de les quals és que siguin judicades amb caritat les exposicions

LA BIBLIA EXPLICADA AL POBLE

noves que, ben fonamentats, proposin els grans expositors dels nostres dies. D'ací n'ha sortida aquesta època de llibertat i casi diríem de *desorientació* en l'explicació de certes planes de la Bíblia.

La Santa Seu, a qui sempre està confiada la custòdia i la recta i autèntica exposició dels llibres sants, aconsella prudència i ponderació i sobre tot molt d'estudi de la literatura oriental antiga a fi que en surti llum natural nova que orienti l'exposició de la Santa Bíblia.

Avui tornen esser de gran actualitat les paraules de Lleó XIII, aquell gran Papa que al temps dels atreviments de Renan i Loysí (a qui les ciències feren perdre la fe) digué ben altament: L'Església no té gens de por de les ciències, perquè aquestes, com l'Escriptura, vénen de Déu. La veritat (no les *hipòtesis!*) de les ciències mai podrà ser contrària a la *recta interpretació* de la Bíblia, i si se dóna el cas de que cap de les dues pugui estar segura de les seves afirmacions, allavors *que sàpiguen esperar!* (cunctandum intérea!), perquè per llarg temps s'objectaren contra la Bíblia moltes coses que avui tothom té per una bajanor, i també alguns llocs de l'Escriptura s'interpretaren en un sentit que després un examen més ponderat i equitatiu va explicar d'una altra manera. (*Providentíssimus Deus* de l'any 1893).

Un avís molt semblant a aquest va repetir la Santa Seu l'any 1948 al Sr. Arquebisbe de París, Mons. Suhard, avís que per ventura més d'una vegada haurà ressonat a l'aula magna del Concili Vaticà II quan es discutia l'esquema *De Revelatione*, davant les exigències d'aquells qui voldrien comprometre la Santa Seu fent-li decretar d'una vegada el sentit que s'ha de donar a certs llocs més difícils de la Santa Escriptura, avís que diu així: «*Cal tenir paciència que és prudència i saviesa de la vida*».

Ja fa molts anys, parlant de les dificultats de la Bíblia, escrivia Sant Agustí:

Es molt millor estar estret per paraules desconegudes però útils, que interpretant-les inútilment treure el cap del jou de l'esclavitud per allargar-lo als paranyes de l'error.

MIQUEL OLLERS, M. SS. CC.

BON DIA, SENYORA SAGAN!

HI ha llibres que deixen bon gust, un gust dolç i amable. N'hi ha d'altres que no deixen gust de res. I, finalment, uns que el seu record va unit a una certa amargor, inclús, agradable, però amargor. Quins són el millors? La qüestió queda reduïda als primers i als darrers, i hem de dir que de cada classe en trobarem de bons, objectivament parlant.

Tot això ens ve a la memòria pensant en aquella novel·leta —cent i poques més pàgines, en quart— de la senyoreta de 17 anys —avui ja casada i amb un infant— Françoise Sagan, *Bonjour, tristesse*, publicada ara en fa nou, i que llavors va aixecar tant de renou, per allò que en tant poc paper es deia i per qui ho deia. Mortals, vàrem caure en la temptació i la llegírem. Aviat, però sens excloure la reflexió. Fins i tot recordam haver tornat arrera algunes pàgines i, d'altres, haver-les passades de pressa, a fi d'evitar que els colors de la vergonya —escrúpols rebutjats— tenyissin la cara.

Ens va deixar mal gust. Gust de pena, el mal gust d'un dilluns de festa rumbosa. Inquiets, sí, però no satisfets de la nostra inquietud. En veritat, l'estil de l'autora és interessant, captivador, tenint en compte que, com deia un crític espanyol, «a França tothom escriu bé». I el desenllaç —lo millor de l'obra, literàriament parlant— era la conclusió lògica d'aquelles vides sense nord i sense principis estables, que com ones es deixaven endur pels acontereiments o per llurs pròpies passions incontrolades. Tot era superficial, purament sensual —el viure, el menjar, l'estimar— i quan s'han d'encarar amb la vida nua i cruel, tot se'n ve a baix.

Què queda? La tristesa, l'avorriment, la noia d'En Moravia. I així, cada matí, Na Cecília obre la finestra i saluda la «tristesse» del seu fracàs. Cal pre-

guntar-se: ¿respon aquesta novel·la d'una adolescent a la realitat d'unes vides, al manco a un fragment d'aquesta realitat?

Sens dubte, de casos aïllats en trobaríem. L'escenari de l'obra —la *côte d'azur* francesa— és ben real i, fins i tot, ¿no podríem avui situar-la no molt lluny d'aquesta Mallorca on escrivim nosaltres mateixos? La Sagan pertany a aquella generació —o promoció, com vulgueu— que va desembocar seguidament en les noves onades, que l'han superada almenys en entusiasme i fidelitat. La generació jove era com l'escuma de la guerra i de la desil·lusió que va provocar per tot arreu la desfeta de tants i tants de valors fins aleshores incommovibles. La generació pont entre Malaparte i Camus —tots dos ja morts— i allò que va venir després. Els personatges de la Sagan es mouen en el que Moeller ha titulat «el planeta de l'avorriment». Són d'aquells personatges que per solucionar un greu problema treuen una botella del *frigidaire*, uns tassons i... a beure. Uns personatges que viuen en el món, perquè la terra els aguanta, però per no res més. Un món d'esquena als problemes candents d'avui, que ells limiten a un egoisme tan refinat com depravat. Confonen el plaer amb l'alegria, aquella alegria que com deia Bergson és fruit de l'esforç noble i continuat, de l'esforç que satisfà de tots els treballs duits a terme. No. *Bonjour, tristesse* no reflecteix el món d'avui sinó en lo que té de més irresponsable i poc allixonador.

Escrivim aquestes notes perquè hem vist l'anunci de la pel·lícula feta damunt aquesta novel·la. S'anuncia a tota orquesta i, pels qui l'han dirigida i interpretada, promet ser una mostra de bon cine, tècnicament parlant. Però malgrat que les estisores hagin fet desaparèixer les escenes d'erotisme pur de la novel·la, hi ha de quedar aquell aire amarg, aquella sensació de desfeta espiritual que imbueix tota l'obra original

Repetim que pot ser una bona pel·lícula. Però, ¿serà bona totalment, donant a l'adjectiu tot el seu abast filològic? ¿Cal deixar oblidat l'aspecte moral, enlluernats per una tècnica depurada i uns noms de garantia?

CARLES M. DE PALMA

EL TREN DE SÓLLER

EN parlar de Sóller i del seu tren, com que hàgim d'emprar un llenguatge ple de poesia, per les belleses que estotja la seva vall i els paisatges del seu camí. No és que no valga la pena glossar-lo d'aquesta forma, però seria difícil superar tot lo que des de Rusiñol a Joan Alcover ja s'ha dit.

Serà millor parlar-ne des d'un altre costat, i obrir —si tant voleu— un nou camp a les lletres mallorquines. Els temes pràctics, de fesomia tècnica o econòmica, no els han utilitzats gaire els escriptors mallorquins. M'arriscaré un poc, i intentaré, doncs, d'escriure una petita història del que ha anat fent el tren de Sóller.

Antigament Sóller se comunicava amb Palma per línies de diligències. Havien de pujar al Coll de Sóller, baixar fins a Alfàbia, i adreçar cap a Ciutat. Naturalment, el viatge resultava pesat, car i molt insegur, sobre tot a les èpoques d'hivern. No és estrany que Sóller se giràs cap a la mar com a remei de les seves dificultats de comunicació. Els transport de mercancies es feia per navegació marítima.

L'Ajuntament, que era el més interessat a trobar una solució als problemes, intentava millorar la carretera. Se va fer càrrec d'un projecte de perforació de la cadena de muntanyes, però el va abandonar per massa costós i difícil.

La força que havia pres el tren durant el segle passat, va dur la possibilitat d'unir Sóller amb Palma. Don Jeroni Estades, per pròpia iniciativa va encarregar a l'enginyer don Salvador Medir un estudi per a un ferrocarril que des de Palma arribàs a Sóller passant per Son Sardina, Establiments, Esporles, Valldemossa i Deià. Amb

ECONOMIA

tot i l'abundor de dades, lo ben complet de l'estudi i les facilitats que l'Arxiduc oferí per a l'expropiació de les seves terres, el projecte no es va dur a terme.

Aleshores es va fer un altre projecte. Pel mes d'octubre de 1904 don Carles Garau va presentar un estudi en el qual demostrava que era possible, tècnicament i econòmicament, un tren que unís directament Palma amb Sóller. S'havia de foradar la Serra mitjançant un túnel d'uns 2.600 metres. La baixada a Sóller es faria per una voltera amb zig-zag.

Se constituí una Societat anònima. La formaven molts d'accionistes, dels quals n'hi havia amb una sola acció. Les accions, però, no provenien sols de Sóller; els emigrats no volgueren esser manco, i de França i d'Amèrica també se varen subscriure accions. Aviat s'aconseguí el capital necessari i se posaren en circulació les obligacions.

La construcció va començar el 30 d'abril de 1907 per don Lluís Boví que es va adjudicar les obres d'explanació per 1.783.980 pessetes i se comprometé a tenir-les acabades dins un termini de 34 mesos. Va emprar els sistemes més moderns d'aleshores, fins i tot una perforadora.

La dificultat més grossa era foradar la muntanya. El túnel se començà el 23 de juny de 1907 i es va acabar el 23 d'agost de 1910, quan donya Constança de Gamazo, esposa de don Antoni Maura, va fer esclatar la darrera càrrega de dinamita.

El 30 d'abril de 1911 es posaren els primers carrils i el 30 de setembre arribaren a l'estació de Sóller. El 7 d'octubre don Antoni Maura va recórrer la línia en tren.

Mes la inauguració oficial no va tenir lloc fins al 16 d'abril de 1912. Hi havia les primeres autoritats civils, militars i eclesiàstiques, don Santiago Rusiñol, don Emilio Ortuño, don Jeroni Estades, don Pere Garau, don Pere Alcover. Els padrins foren donya Magdalena Estades i don Josep Puig.

Aquesta podria esser la primera fase del ferrocarril de Sóller a Palma. Les dificultats més grosses se solucionaren i les realitats eren a la vista de tots. Les tres locomotores de carbó començaren a demostrar com havia estat d'encertada aquella realització. Posteriorment, pel setembre de 1913 quedaren muntades les instal·lacions de la secció del Port de Sóller.

El Ferrocarril de Sóller S. A. va sol·licitar l'ingrés a l'*Estatuto Ferroviario de 1924*, ingrés que li va ser concedit per Reial Decret de 31 de desembre de 1925.

Don Jeroni Estades va aconseguir del *Consejo Superior de FF. CC.* l'electrificació del tren i al mateix temps un crèdit de 2.209.000 pessetes. El projecte presentat per l'enginyer don Joan Frontera es va aprovar per l'avant dit *Consejo* i fou confirmat pel Ministre de Foment, Conde de Guadalhorce, el 10 de juliol de 1926. En poc temps es va estendre la línia elèctrica, i el tren de carbó es substituï per l'elèctric.

Els avantatges que va reportar l'electrificació han permès que cada exercici acabi amb superàvit, i es puguen repartir interessos del 5 per cent per terme mig.

¿Com se veu el tren en aquests moments? Dins els avantatges que reporta i el sistema actual de direcció, és probable que durant els pròxims anys segueixi l'exploració positiva del tren. Els exercicis finalitzaran amb un avantatge que permetrà repartir un dividend entre els accionistes. La conservació del material, reparació, recompostura, etc., farà que les màquines i vagons, malgrat la seva antiguitat, puguin continuar prestant el seu servei diari. No es pot demanar més.

De totes formes, però, la realitat és que més prest o més tard es farà necessària l'obertura d'un túnel per al tràfic de vehicles. Allavors el tren sofrirà un cop molt fort. El tren no ha d'estar allunyat dels projectes de comunicacions de Sóller. La seva participació és necessària per a tots.

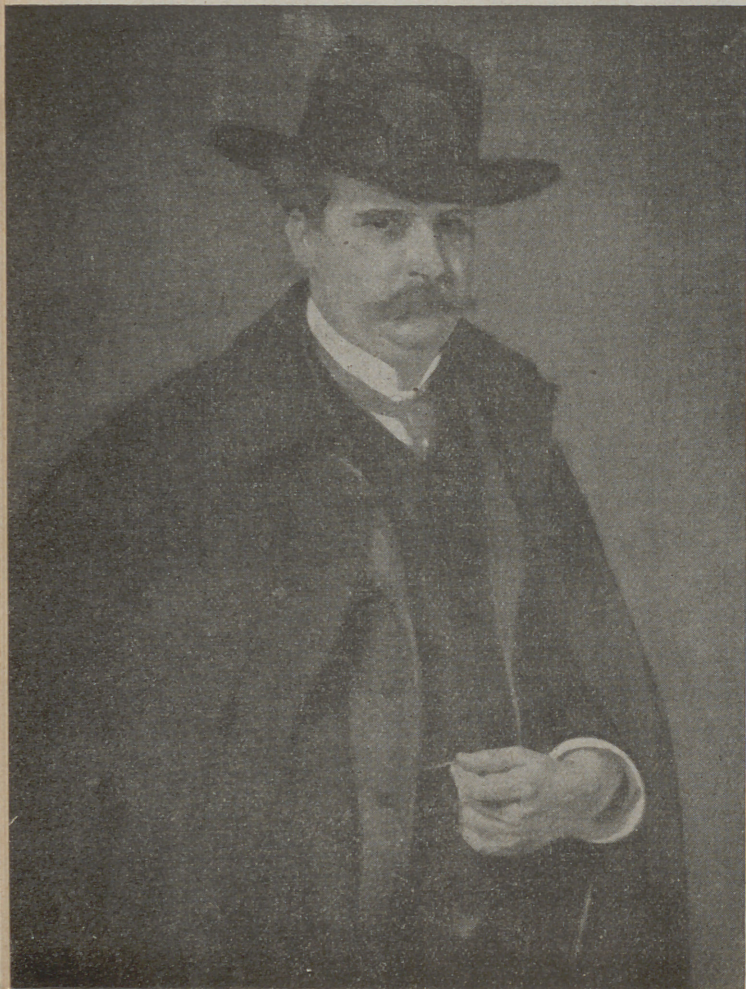
Igualment es fa necessària una renovació total. El material ha d'esser substituït per trens moderns, dotats de la darreres comoditats. La competència dels autobusos se fa sentir, principalment pel que es refereix al turisme, que és allò que dona més a guanyar. La substitució de les estacions de Palma i de Sóller per edificis moderns, amb serveis de restaurant i cafeteria, cotxes-bar, instal·lacions de T. V. dins els vagons, i una major automatització, farien possible un renaixement d'aquest vell amic que és el tren de Sóller.

MIQUEL ARBONA SERRA

EL MEU DON MIQUEL CAPLLONCH

DEVERS l'any 1922, quan jo tenia devuit anys, vaig sentir parlar per primera vegada de Don Miquel Capllonch als seus grans amics Mn. Antoni M.ª Alcover i Mn. Antoni Josep Pont. Jo havia arribat, feia poc temps, de la meua Menorca natal, on havia cursat estudis de piano sota la direcció d'un mestre excel·lent, encara que de formació més autodidàctica que professional: Don Josep M.ª Sin-

tes Timoner. Jo volia continuar els meus estudis musicals, però no m'havia decidit a triar professor. En veure el respecte amb què un músic tan fi com Mn. Pont parlava del mestre Capllonch, vaig sentir desitjos de conèixer-lo personalment, i el mateix Mn. Pont s'encarregà de presentar-m'hi. El visitàrem a la seva casa de la Rambla, i des del primer moment em va captivar per la seva exquisida amabilitat, la seva cortesia al mateix temps planera i senyorívola, el seu rostre vigorós i expressiu i la seva conversa, seriosa però brufada de finíssims punts d'ironia. Des d'aquell moment vaig contractar amb ell una lliçó setmanal i vaig quedar convertit en deixeble seu.

Don Miquel Capllonch

A l'època a què em referesc, el mestre Capllonch acabava de retirar-se a Mallorca després de passar trenta anys a Alemanya dedicat a la composició, a donar concerts i a ensenyar el seu art dins les esferes més elevades de la societat berlinesa. Qualsevol qui conegui el ferreny esperit de disciplina característic dels alemanys, no trobarà estrany que en el món cultural d'aquell país hi hagi el mateix rigor que en els seus quarters militars. Això vol dir que si un jove meridional com Capllonch arribà a superar les dures proves dels mestres alemanys i a imposar-se com a compositor, com a executant i com a professor, fonc perquè havia estat capaç d'adaptar-se a aquell ambient de rigidesa i havia sabut assimilar la tècnica més exigent i convertir-se en un autèntic *professor alemany* de música.

Això significa, per altra banda, que esser alumne d'En Capllonch era una cosa bastant seriosa. Les seves lliçons eren vertaderes sessions científiques, per dir-ho així; tant en la part mecànica com en la interpretativa, el deixeble anava de sorpresa en sorpresa en comprovar l'extensió i la qualitat dels detalls que en aquell mestre es trobaven estudiats, metoditzats i duits al grau màxim de depuració i d'equilibri. Com a professor, En Capllonch tenia per principal característica l'escrupolositat més meticulosa i la més exigent austeritat. Fora de la classe, era l'amic afable, i rioler de tots els seus deixebles, però durant la lliçó era implacable: no donava la seva aprovació al treball de l'alumne mentres se sentís una nota de pulsació poc segura, mentres a una escala es notàs la més petita desigualtat en passar el dit polze o mentres en un lligat deixàs de sentir-se una nota abans que sonàs la següent. No adulava els deixebles, i així no podia prosperar dins la seva escola la pedanteria; però no per això deixava que l'alumne es desanimàs; al contrari, amb el seu exquisit tacte pedagògic aconseguia infondre un optimisme sà, un esperit igualment lliure de presumpció agosarada i d'indolència pusil·lànime.

Per la seva formació i per l'època en què va viure, és lògic que les preferències artístiques d'En Capllonch s'orientassin cap als clàssics i als romàntics. No arribà a congeniar amb els innovadors dels primers decennis d'aquest segle, ni tan sols amb Debussy, que avui ja és considerat un clàssic enfront de les estridències dels Honegger i Khachaturian. L'art és fill dels temps; als actuals, d'angúnia i de maquinisme renouer, els escau l'art torturat i xerriscador que les generacions actuals aplaudeixen, però que no podia deixar de repugnar a un músic format en els cànons artístics del vuit-cents.

Els autors que el mestre Capllonch em donà a conèixer amplament i entusiastament foren Bach, Beethoven, Mendelssohn, Chopin, Schubert i Schumann; crec que aquests eren els seus preferits. Més envant inclogué en el seu programa d'estudi algunes peces de Brahms, Grieg i Tchaikowsky, y també vaig tenir el gust d'aprendre algunes composicions del mateix Capllonch, com la profunda «Nyorança», el vivaç «Diàleg» i el delicat «Ensomni». No vaig arri-

bar a estudiar el seu famós «Tema i variacions», que probablement era superior a les meves forces. He d'advertir que només vaig rebre les seves lliçons durant dos anys escassos, perquè el servei militar em desconectà de la presència del mestre, i després, en acumular-se damunt mi les ocupacions professionals d'un altre orde, el piano va quedar relegat al racó dels bells records, i allà continua avui encara.

La tècnica interpretativa que el mestre Capllonch ens ensenyava podria definir-se com «la tècnica de la serenitat». Res de bracejades ni contorsions: per difícil i agitada que fos una peça, l'executant mantenia la naturalitat de moviments més completa. En els seus primers concerts juvenils a Berlin ja va cridar l'atenció per aquesta qualitat. Els crític musical d'un periòdic berlinès, en ressenyar el concert del jove pianista espanyol, deia: «Allò que més atreu, de la seva manera d'executar, és la tranquil·litat, l'absència de tot efectisme; sembla que ens trobam davant un artista que no vol projectar el seu propi jo, sinó l'obra d'art».

Fou d'una solidesa considerable el prestigi que arribà a conquistar En Capllonch a Berlin, on tingué per deixebles algunes princeses de l'altiva cort imperial. Entre els qui reberen també les seves ensenyances podem citar el famós pianista Artur Rubinstein, que anys més tard feia damunt un periòdic de Buenos Aires un càlid elogi del mestre mallorquí dient: «Interessantísimo este Don Miguel! Conservo de él imborrables recuerdos. Su espíritu y su arte influyeron mucho en mi juventud. He aquí un maestro que los discípulos no pueden olvidar».

Efectivament, els qui fórem deixebles seus no el podem oblidar. No el podem oblidar com a mestre, perquè cada lliçó seva era un martelleig d'ensenyances que entraven dins el nostre esperit com claus lluminosos impossibles d'arrabassar. I no el podem oblidar com a home, perquè era un model de bondat, de cortesia i de generositat, un perfecte cavaller i un gran senyor.

Ja he dit que, a part del seu rigor en les lliçons, era per als seus deixebles un vertader amic i ens tractava amb la deferència més exquisida, convidant-nos a reunions i petites festes i regalant-nos les seves composicions enriquides amb afectuoses dedicatòries. Aquests obsequis implicaven per a l'alumne l'agradable obligació d'estudiar l'obra rebuda, fins a dominar-la i conquistar el difícil aprovat de l'autor.

La seva conversació era gratíssima, plena d'amenitat, amb al·lusions freqüents a la seva llarga estada a Alemanya, amb anècdotes divertides o amb altres de més instructives sobre els grans mestres que havia tractat, com Joachim, Godowsky, Anton Rubinstein i Clara Schumann; però rares vegades, o potser mai, el vaig sentir parlar dels seus èxits propis, dels seus autèntics triomfs artístics legítimament guanyats pel seu esforç. Després de la cortesia, era la modèstia la

seva qualitat més visible, amb la qual augmentava extraordinàriament la seva innata simpatia.

Entre les que he anomenat anècdotes divertides, em plau contar-ne una que demostra al mateix temps la finor d'esperit d'En Capllonch i el seu extens coneixement dels clàssics alemanys. El fet de saber de memòria poemes sencers de Goethe i Schiller el va salvar d'una situació molesta en l'ocasió que després explicaré. Permeteu-me primer que transcrigui una traducció quasi literal que he feta del poema de Schiller *Die Teilung der Erde* («El repartiment de la Terra»), traducció que ha de servir després per a comprendre l'anècdota de què es tracta:

EL REPARTIMENT DE LA TERRA

«Preneu el món! — digué des de l'altura
als homes, Zeus — ; és vostre d'ara envant.
Jo us el regal per heretat perpètua,
però partiu-vos-lo com bons germans».

Tot aquell que té mans ja se prepara,
ja es mou activament el jove, el vell;
l'home del camp agafa els fruits dels arbres,
el jove noble pren el bosc per a ell;

el mercader mira d'omplir ses sitges,
el Pare Abat es tria els vins més bons;
el Rei imposa deume a tota cosa
i cobra drets damunt camins i ponts...

Ben tard, quan ja eren totes les parts fetes,
compareix el Poeta. Ve de lluny...
Però ja no quedava res a prendre;
tot estava dels altres dins el puny.

«Ai de mi! ¿Només jo m'hauré de veure
de tu oblidat, ton fill el més fidel?»
Així exclama el Poeta amb veu de queixa,
i es deixa caure als peus del Rei del cel.

«Si t'has entretingut pel món dels somnis
— li diu el déu — , ¿me'n pot culpar ningú?
¿On eres quan la Terra es repartia?»
«Era — diu el Poeta — prop de Tu:

mos ulls pendents estaven del teu rostre;
l'oït, de l'harmonia celestial;
perdona l'esperit que, enlluernant-se
amb ta llum, ha perdut lo terrenal».

«¿Què fer? — diu Zeus — ; la Terra és repartida;
caça, fruits i mercats, res ja no és meu;
mes si tu vols al cel amb mi conviure,
sempre que hi vinguis, el portal és teu».

Com es veu —malgrat els defectes de la meva versió—, el poema és enginyós i delicat, i Don Miquel el tenia ben après en el seu alemany originari. I aquí ve l'anècdota:

Una reunió a Berlin, entre persones d'alta posició social i amb tot el rigor de l'etiqueta germànica. En Capllonch figura entre els invitats. La senyora de la casa serveix el te, i per una distracció deixa de servir al nostre pianista. La situació era un poc violenta, amb perill de resultar ridícula. No era gaire fi dir a la dama: «Senyora, s'ha descuidat de mi». Aleshores ve la inspiració de Schiller: el pianista es dirigeix a la senyora i li recita amb còmica serietat els dos versos en què el Poeta es queixa a Júpiter d'haver quedat sense participació en els béns del món:

«Ai de mi! ¿Només jo m'hauré de veure
de tu oblidat, ton fill el més fidel?

La forma finíssima i inesperada de reclamar la seva part va produir la millor impressió a la dama i als seus invitats, i va constituir un nou motiu de simpatia del nostre músic per als seus amics i admiradors alemanys.

Passaren els anys; les meves ocupacions eren cada vegada més absorbents i la meua vida social quasi nul·la. Durant llargues temporades no visitava el mestre Capllonch, encara que seguia venerant-lo sincerament; però de tant en tant, ell mateix es cuidava de renovar el nostre contacte convidant-me a fer una passejada en trobar-me casualment pel carrer, o visitant-me expressament per dur-me alguna nova composició seva. Em record bé del darrer d'aquests obsequis, que fou un exemplar de la seva «Nit estival». Amb quin art, amb quina juvenívola força d'expressió va executar en el piano aqueixa gentil serenada, en la qual es destaca el motiu del cant del sebellí bellament imitat i parafrasejat pel nostre gran compositor!

I encara va trobar, en un excés d'amabilitat, la manera de reprendre amb més assiduitat el seu tracte en benefici meu. Quan vaig haver d'intensificar l'estudi de l'alemany per poder ampliar els de filologia, el mestre Capllonch s'oferí espontàniament a dedicar-me algunes hores setmanals de conversació en aquell idioma, en les quals vaig poder comprovar i aprofitar la profunda coneixença que ell en tenia.

Direu que això és purament anecdòtic i massa personal, i tal vegada semblarà que no té prou interès per donar-li publicitat. Però estic convençut que en divulgar-ho, no faig més que interpretar el sentiment d'un gran nombre de per-

sones, de tothom que tingué tractes amb el mestre Capllonch; tots ells podrien fer els mateixos elogis i contar anècdotes semblants. No pretenc, doncs, fer ressaltar una especial predilecció a favor meu, sinó presentar el meu cas com un dels mil exemples que deixà en aquest món, de la seva exquisida amabilitat, del seu do de gent i de la generositat amb què estimulava i ajudava a tot aquell qui necessitàs elevar-se o simplement obrir-se pas en el camí de l'art o de la ciència.

Si a aquests valors humans afegim els artístics de què ja he fet menció, comprendrem que Don Miquel Capllonch és una de les altes figures que ennoblixen un poble: una figura digna d'esser venerada per tots els pollencins i d'esser posada —com ho ha estat— entre els fills il·lustres d'aquella ciutat, al costat de l'immortal poeta de Formentor i de tots quants han sabut honrar-la i enaltir-la amb les virtuts més autèntiques de la nostra raça.

FRANGESC DE B. MOLL

Tres poemes ocasionals

EPITAFI PER A UN BOSC

A Ignasi Rotger

*He donat a la flàma la tendresa
dels meus dies antics; ocelladíssims,
els braços he eixamplat cap a una festa
d'enamorada llum, i la ventada
ha espargit el turment de tantes llunes.
M'ha visitat la mort; jo la tenia
agombolada com un niu, minúscula,
dins l'obstinat treball que m'arrapava
—flama de mi mateix— a aquests pendissos.
L'he alçada contra el vent, com una estrella.*

No em planyis, caminant. El que era obscura
 empenta vers la llum, ara és aroma
 de llum. Allò que fou incert desfici,
 ha esdevingut la pau d'aquesta terra,
 dels morts d'aquesta terra que calcigues.
 En l'astorada soledat contempla't,
 en la cremada roca a tall de crani.

Contempla'm en la llum, jo fet prodigi.

GLOSA ESPIRITUAL
 SOBRE UN VERS DE GUERAU DE BORNELH

Per a la primera comunió
 de Jaume Llobet i Olivella.

¿Quina font o prodigi, quin ocell
 se't beu el vol de la mirada?
 ¿Què fa que el vent d'ahir t'inventi avui
 branques i palmes?
 Jo diria que un devessall d'amor
 et floreix de cristalls els rierols de l'ànima;
 jo diria que als cingles de la nit
 s'encenen els estels i les campanes.

Per un camí brodat d'alfabegueres
 el Pa i el Vi s'atansen.
 «Aquest és el meu Cos, la meva Sang...»
 La veu es fa gemec dins la fosca astorada.
 Abandona't al vent, a la cançó;
 no demanis si l'arbre, o l'aire, o l'aigua...
 Només et cal el somni;
 el somni et cal només travessat d'ales.
 Que ara la nit batega com un cor
 et adés serà l'alba.

EL CASCALL I LA TASSA

Per a un gravat de Xavier Valls

Allà on ja no cavalca l'escomesa
 del vent, allà on les ombres
 ja són coixins amb randes o un sensible
 cobricel de domàs; allà on l'amor
 no és l'amor sinó una aigua asserenada,
 i l'aigua és l'aigua, i la mort a penes una
 joguina trencadissa, perfectament inútil;
 allà on l'adéu madura, allà on s'arriba
 per la nit del cascall, amb sedes i capvespres:
 allà on els fidelíssims
 objectes casolans ens acompanyen;
 allà on la sang esdevé pura línia:
 allà on s'apaguen,
 definitivament,
 els llums a l'escenari dels titelles.

JOSEP MARIA LLOMPART

Els nostres llibres

POESIES COMPLETES per Miquel Ferrà.
Pròleg de Joan Pons i Marquès. (Barcelona,
 Ed. Selecta; 1962; Bibl. Selecta vol. 324).

Durant el quinzè any després de la mort del poeta Miquel Ferrà ha aparegut aquest tom *Poesies completes*, a càrrec de l'Editorial Selecta de Barcelona, amb una introducció breu, admirable de lucidesa i ponderació, de Joan Pons i Marquès, edició publicada amb la col·laboració i patrocini de la Fundació March.

Aquest llibre novell conté:

Les setze traduccions que M. F. publicà l'any 1920 sota el títol *Les muses amigues* i altres vuit, fetes més tard.

Els setanta-dos poemes que figuren en el recull *A mig camí*, publicat l'any 1926.

Trenta-sis poesies posteriors a 1926, triades entre la producció de M. F. per Joan Pons.

Un apèndix de tretze composicions que el rigorós esperit crític de M. F. no volgué incloure en el llibre *A mig camí* amb tot i no esser gens despreciables. (La introducció de

J. P. i M. n'anunciava «catorze exactament»; ¿quina s'haurà extraviada?)

L'oportunitat d'aquesta edició de l'obra poètica de M. F. és evident. Només els qui havíem seguit de prop la producció d'aquest poeta extraordinàriament exquisit que fou M. F. sabem a on trobar tal o qual de les seves composicions publicades a alguna revista o a l'*Almanac de les Lletres*. (Alguna, amb tot i haver estat cantada per la Capella Clàssica amb música de Mn. Joan M. Thomàs, romanía encara inèdita). Ens referim, naturalment, a les que no conté el llibre *A mig camí*, ja introbable a les llibreries, i a d'altres composicions que el poeta ens havia donat a conèixer en lectura íntima. Era, doncs, més que oportú, necessari que algú es decidís a publicar aquesta edició, i tots els devots de la bona memòria de M. F. i tots els amics de les nostres lletres ho hem d'agrair.

La presentació del nou llibre és magnífica de paper i de tipografia. El que no ens ha

acabat d'agradar és la feina del corrector de proves: hi ha deixat passar unes errades —d'accentuació, sobre tot— que no li fan gens de bé. Passem les vegades que un «ésser» substitueix un «esser» exigit pel ritme i escrit per l'autor; passem el títol *Oració de l'ermità* convertit en *Oració de l'permita* (tot això no té gaire importància), però quan un lector novell topará amb «roses té» no n'endevinarà el sentit ni l'oportunitat si un torsimany amatent no li aclareix que allò havia de dir «roses tè».

Amb tot i aquesta imperfecció apuntada, estam ben contents de tenir a les mans tota l'obra poètica de l'enyorat Miquel Ferrà; plàcia a Déu que una altra bona avinentesa hi posi també les seves proses —articles, cròniques, conferències— modèliques de forma i riquíssimes de contingut.

MIQUEL ARBONA OLIVER

Vida cultural

● «OBRA CULTURAL BALEAR» és una nova societat civil que s'ha constituïda enguany, amb escriptura notarial, i amb efectes a partir del primer de gener de 1963; la qual té per objectiu impulsar i fomentar estudis literaris, històrics i lingüístics, premiar obres literàries, científiques o artístiques, subvencionar-ne la publicació, i qualssevol altres activitats anàlogues o concordants, relacionades amb les formes d'expressió autòctones de les Illes Balears.

Per a ser socis numeraris i amb dret a vot, cal aportar una o algunes quotes de mil pessetes, cada una de les quals representa el dret a un vot en les deliberacions de les Juntes Generals. Aquestes quotes són vàlides fins al 31 de desembre de l'any en què consta llur ingrés en la caixa de la societat. Cada any s'han de renovar les aportacions (en la mateixa o diferent quantia de l'any ante-

rior, però sempre en participacions de mil pessetes cadascuna). Al començament de cada any el tresorer ha d'haver rebut la comunicació de la quota que cada soci aporta per aquell any, a fi que es pugui fer el programa de treball.

Aquest programa —se'ns comunica— pot ésser vastíssim: cursos de llengua i literatura i d'història de les Illes, a l'Estudi General Lul·lià i a diversos centres d'ensenyament; premis consistents en beques, bosses de viatge, lots de llibres i subvencions en metàl·lic als alumnes més distingits; difusió del catecisme i del missal en la llengua del poble; publicació de llibres i opuscles dirigits al gran públic i especialment als nins i joves; gravació de discos, subvenció a publicacions i altres empreses culturals deficitàries, etc. etc.

Cada any es farà tot allò que les disponibilitats econòmiques permetran. Si es disposa de cent

mil pessetes, es desplegaran activitats per valor de cent mil pessetes; si els ingressos són més grossos, seran més grans les activitats; si els ingressos minven, també disminuirà l'acció cultural. Si un any hi ha superàvit, aquest s'acumularà al capital social per a l'actuació de l'any o anys venidors. Tots els beneficis, si n'hi ha, s'aplicaran a incrementar el capital per a poder treballar més, i els socis no podran reclamar més de l'u per cent de l'aportació que hauran feta dins aquell any en què hi haurà beneficis.

Aquesta societat té, doncs, un caràcter exclusivament cultural i desinteressat, a fi que resulti dedicada de ple a fomentar els valors espirituals de la nostra terra. La seva vida i eficàcia dependran del nombre de persones que sentin aquest ideal i hi vulgin cooperar. Per acord de la Junta General serà concedit el títol de Socis Fundadors a tots els que s'hi inscriuran durant el primer trimestre d'enguany.

El domicili social és al carrer de Torre del Amor, 6, baixos; i formen el seu Consell de Gestió els senyors Miquel Forteza Pinya com a President, Miquel Marquès Coll com a Vice-president, Antoni Fernández Suau com a Tresorer i Miquel Fullana Llòmpart com a Secretari. Com a Vocals hi figuren els senyors Pau Alcover de Haro, Miquel Arbona Oliver, Bartomeu Barceló Pons, Josep Capó Juan, Francesc de B. Moll Casanovas, Joan Pons i Marquès, i J. Sard Pujadas.

● La col·lecció mallorquina «La Font de les Tortugues» ha publicat el seu 19.^è opuscle sota el títol «NETZAHUALCÒYOTL», càntics precolombins seleccionats i traduïts per Rolando A. Vega Jordán i Llorenç Vidal. Es un llibret breu, però altament renovador, com és pot veure per la següent llista dels títols dels poemes que conté: Netzahualcòyotl (Sols un breu instant), Càntic de la culebra de boires, Vestits de la deessa de les aigües que corren, Càntic de la deessa de les flors i de l'amor, Càntic de la mare dels déus, Vida efimera, Càntic de la deessa asseguda damunt la tortuga, Càntic de les belleses del dia, Cançó de la dança de l'arquer fletxadador, Setge de Huèxotzincó.

Creim que es tracta d'una gran novetat literària dins l'àmbit cultural de les nostres Illes, que ens complem a saludar i remarcar.

● Palma ha celebrat com cada any l'aniversari de la Conquesta amb diversos actes commemoratius, entre els quals volem esmentar una exposició d'Art del segle XIV que fou inaugurada el 27 de desembre al Casal de Cultura; l'exposició «Palma ahir i avui» a l'Ajuntament, que s'inaugurà el 29 amb una conferència del docte escriptor senyor Josep Sureda Blanes. Els principals actes del dia 31, dia aniversari, consistiren en una Missa solemne a la Seu amb sermó del P. Antoni Oliver C. R., i, a la sala de sessions, proclamació de Fills Il·lustres de la Ciutat, de don Josep Maria Tous i Maroto i donya Maria Antònia Salvà. Llegiren les biografies respectives els senyors Jordi Andreu Alcover i Francesc Salvà Planas.

● El catalán en las Universidades extranjeras és un dens i profund article publicat per Francesc de B. Moll, que hem pogut llegir al «Diario de Mallorca» del 10 de gener passat, on el nostre benvolgut filòleg estudia la qüestió de la nostra llengua en relació amb l'interès cultural i científic que desperta, cada dia més, a les grans Universitats de l'extranger, com és ara, als Estats Units, Anglaterra, Alemanya, Itàlia, etc. L'article, ple de dades i noms, acaba dient: «Pese a ello, se oyen aún los tópicos más trasnochados. Aferrados a la ignorancia secular se encuentran quienes todavía discuten si el catalán es lengua o dialecto. Cuando todos los lingüistas del mundo, incluida la Real Academia Española, reconocen y proclaman la plena personalidad del catalán como esencialmente distinto del castellano, hasta el punto de escribir sin ambages don Ramón Menéndez Pidal que «el catalán es un idioma independiente», resultan risibles los aspavientos de quienes en nombre de la Patria grande anatematizan lo que consideran separatismo y que no es sino conservación de unos valores culturales bien legítimos y compatibles con toda convivencia».

● Els quaderns literaris «Ponent» han publicat el seu aplec núm. XXVI sota el títol Vigència de Ramon Llull, com homenatge a la inclita figura de Mallorca en el VII.^è Centenari de la seva Conversió. Aquest plec conté tres estudis bàsics sobre la matèria, dels escriptors i lul·listes insulars Guillem Colom, Miquel Dolç i Josep Enseñat, els quals estudien respectivament la vigència literària, la vigència de la poesia i la vigència

COSES NOSTRES

universal del nostre Beat. Segueixen aquests treballs un poema de Llorenç Vidal titulat En la mort d'En Barbaflorida, i un fragment de la «Vida coetània» relacionat amb la Conversió. El número finalitza amb l'acostumada i interessantíssima secció De Mallorca i fora Mallorca..., i l'il·lustren uns dibuixos de P. Fornés, Miró Llull, C. Santiesteban i J. Gibert.

● En el referit núm XXVI de «Ponent» és demanada l'opinió dels subscriptors sobre convertir aquests quaderns trimestrals en semestrals a fi de donar-los més amplitud i densitat.

La revista «Lluc» no podria estar-se de reconèixer públicament que així hi guanyarien més en presentació cada un dels fascicles; però creim que l'aparició periòdica més freqüent de «Ponent» —cada trimestre—, és encara més beneficiosa per als seus lectors, puix ajuda a mantenir un clima i a anar creant una atmosfera que ens és necessària. Creim, en fi, que són preferibles uns quaderns més primets però freqüents, que no uns altres més gruixats, l'aparició dels quals, però, de tan lenta i tardana, arribaria a esvaïr en nosaltres la sensació de trobar-nos davant una cosa viva, bellugadissa i creixent.

TEMES D'ART

UNA ENTREVISTA AMB EL PINTOR «XAM»

No és infreqüent, avui, en els nostres àmbits culturals, de veure com certes manifestacions de l'art resulten bastant incompreses no solament per part del públic, sinó també de la crítica.

Pere Quetglas, que signa els seus quadres sota el pseudònim de «XAM», és un dels pintors de la Mallorca d'ara, i, donada la seva autenticitat, representa un dels més positius exemples de sincera vocació. Treballa al servei d'un art que ha estat valorat per la crítica més exigent d'arreu el món, i ha obtingut, al mateix temps, l'admiració d'un públic que ha trobat en la seva obra l'expressió d'unes inquietuds actuals.

Xam al seu estudi

«XAM» ha fuit del renou dels barris tumultuosos de la Ciutat, per tal de cercar-se i trobar-se a si mateix en la més nua sinceritat.

Mentre m'encaminava a l'estudi del pintor —situat a l'antic barri de la Calatrava, des d'on es contempla la serenor de la badia de Palma i la magnificència del nostre Passeig Marítim— pensava en la conveniència de canalitzar la conversa cap a un tema intel·lectual i no puntualitzar únicament damunt la seva obra que malde- tre podria jo presentar.

Un cop al seu estudi, i després de les salutacions i compliments de rigor, ens hem assegut. L'estudi és gran. La claror que hi penetra, poca, dóna a l'habitació un aire curiós i interessant.

El primer a rompre el silenci és el mateix Xam, el qual em diu:

—Mira, Bauçà: jo no sé improvisar en no ésser que es tracti de temes concrets, i menys encara escriure en la nostra llengua. Vaig néixer a Palma, en 1915, però això d'escriure en mallorquí és una cosa que encara no m'hi he anostrat.

Me fix en l'estudi, ple de vida i molt ben decorat. Xam segueix conversant, i precisa:

—Encara que no hagi trobat temps per aprendre d'escriure millor en mallorquí, amb tot, som un entusiasta de la nostra literatura. Vaig il·lustrar, anys enrrera, l'*Obra Poètica* de Bartomeu Rosselló-Pòrcel publicada per les Edicions R. O. D. A. i prologada per uns dels millors talents de Mallorca, el doctor Miquel Dolç. La meua obra, segons Alexandre Cirici-Pellicer, sembla participar sovint de atmosfera de la «*Tragèdia espectacular* on les proes dels grans vaixells de l'aigua trenquen fogueres de rosers incendiats». Avui necessitam ésser un poc originals, deixar les formes passades i crear qualche cosa. Adquirir una certa personalitat.

Jo li contest que és evident l'actitud dels que se sorprenen davant la pintura d'ara. Més concretament, davant la seva. Xam somriu i segueix:

Xam: «Rey con Gallo - 1962» (Col·lecció Günter Klotz a Stuttgart)

—El pintor quan està davant la tela no pensa en el públic. No hi pot pensar. La seva obra adesiara resultarà incompresa. Però el pintor ha de crear. Per a entendre aquesta pintura cal que entre el pintor i el qui la contempla s'estableixi un corrent —que sovint resulta difícil de crear—, a fi de veure la cosa i ésser comprès.

Xam conversa amb una senzillesa extrema. En molt pocs anys ha conquerit un lloc predilecte entre els valors novells. Les seves pinzellades són fortes, segures i vives de color. Les teles de Xam han estat i segueixen essent apreciades i ben altament valorades a les més importants Galeries d'Alemanya. Jo li deman que vulga definir-se com a pintor.

—Som un pintor actual.

L'art abstracte, malgrat de tenir molts de contraris, s'ha anat imposant en gairebé la majoria de les sales d'exposicions. Xam no ha deixat de cultivar aquesta modalitat, i em diu:

—El que és abstracte en pintura és la síntesi de veritat irreductible, i el seu paper és decisiu dins l'art contemporani. La pintura abstracta ens dóna una solució al problema de la figurativa. Ha donat una llibertat expressiva a la forma i una riquesa incalculable a la matèria.

A més del mèrit indiscutible que pot tenir un quadre abstracte, ¿hi ha possibilitat de convertir-lo en un art que en diríem de màscara, d'estètica fraudulenta?

—I qui ho dubta? El pseudo-abstractisme, però, es descobreix molt fàcilment. Un pintor no neix ni abstracte ni figuratiu. Ha de començar per tot allò més elemental. La seva evolució es produirà sense que gairebé l'artista se n'adoni. La tècnica és imprescindible per arribar a pintar amb profit. L'exemple el trobarem en que totes les èpoques ens han donat mostres dins l'art.

Les sortides de Xam a l'estranger han aguditzat els seus pinzells, i ara, al seu estudi hi segueix treballant amb aquest coratge que li ha donat tant de nom dins i fora d'Espanya, i que l'ha situat entre els noms més famosos de l'art d'avui. Hem contemplat les seves obres més fresques, sòlides i sucoses, dignes de confrontar-se amb les millors del gènere.

Podríem seguir parlant d'aquest tema. Deixem, però, que el pintor torni a submergir-se en el silenci que tant estima, mentre nosaltres —amb aquestes quartilles per a la revista «Lluc»— ens endinsam novament cap a la gatzara i el renou de la Ciutat.

JOSEP BAUÇA I PISÀ

LES EXPOSICIONS

J. MIRET, F. ROSSELLÓ, F. SALVAT
(Cercle de Belles Arts)

J. Miret, després d'una temporada d'absència de les Sales d'exposició, s'hi és presentat de bell nou, i al saló del Cercle de Belles Arts ha exposat una sèrie de marines i paisatges de Sóller i de Lluc-Alcari, i —el que fins ara no coneixiem d'ell— el tema dels «bodegons» o natures mortes. Aquests «bodegons» cridaren l'atenció de la majoria dels visitants, però també cal destacar la condició extraordinària i la tècnica que Miret sap posar a les seves teles.

Fuster Rosselló, també al Cercle de Belles Arts, ha exposat una col·lecció de dibuixos i retrats gairebé tots femenins. Fuster demostra les seves condicions amb una línia i un traçat segurs, i al mateix temps amb una aguda i interessant sensibilitat.

La temporada del 1963 a l'esmentat Cercle de Belles Arts s'és iniciada amb l'exposició de Francisca Salvat Homs. La seva pintura és d'un color prou ben encertat, i el seu traçat és sensible en la forma i en la figura que no es desvia ni del lirisme amb què sembla impregnada. Les obres presentades tenen un

encís i atracció particulars. D'aquesta jove pintora podem esperar molt, puix té qualitats i dissenys de treballar.

ALFRED MIRALLES
(Sala Danús)

Sota el pseudònim «Milla», Alfred Miralles ha presentat una exposició una mica rara a la Sala Danús. Es tracta d'unes escultures confeccionades simplement amb pedres sobreposades. Aquesta obra resulta original, ja que està realitzada amb gràcia i amb gust. Però no podríem dir res més que això d'aquesta nova creació artística no gaire corrent.

«Bodegó» de J. Miret

Tela de Francisca Salvat Homs (Foto Jeroni Juan)

FONTANALS
(Galeries Costa)

A les Galeries Costa, Fontanals ha presentat una sèrie de figures confeccionades amb papers retallats. Criden l'atenció però

no l'admiració. ¿Es poden considerar una obra d'art? Què podríem dir-ne? Sincerament no ho sabem.

GRUP «CUNIUM»
(Galeries Minórica)

El Grup «Cunium», compost per uns quants joves d'Inca, ha exposat per primera vegada a Palma. Hi ha hagut obres de Garau, de Rovira, de Siquier, de Pasqual, i de Ventayol. El conjunt va interessar.

ARTISTES GRAVADORS ACTUALS

Sota aquesta denominació s'han reunit uns quants artistes que volen oferir cada mes i per subscripció un gravat original, signat per l'autor i numerat, ja que només es faran 150 exemplars de cada gravat: Tenen compte de la direcció els artistes gravadors Antoni Vélez i Pere Quetglas «Xami». Els gravats d'aquesta primera col·lecció

seran 12, i oferiran així una ampla selecció d'estils i de tendències, si bé sense separar-se de la línia que defineix l'art del nostre temps, i unint a la creació d'aquests originals l'esforç tècnic i l'artesanía de l'estampació.

J. B. P.

ELOGI DE LA MAGNANIMITAT

(Notes per a una crítica de
«L'home que matà Liberty Valance»)

Estic gojós de poder estendre el braç i assenyalar una gran pel·lícula: *The man who shot Liberty Valance* («L'home que matà Liberty Valance»).

Un tren solca el paisatge. Hem vist altres vegades començar una pel·lícula amb un tren que arriba i, paradoxalment, ara ho trobam nou; és la primera sorpresa. El lirisme, que no faltará ja en el film, s'ha estès per tota la pantalla. L'arribada de Ransom Stoddard té una emoció i una tendresa que, amb la tornada arrera per contar la història de Tom Doniphon, ens arriba a dins i ens fa bategar el cor fins al final. Aquesta és una de les meravelles del film: la progressió dramàtica que esdevé angoixosa, però que queda dosificada per un humor senzill i oportú que alleugereix.

La pel·lícula està basada damunt el triangle Stoddard-Doniphon-Valance. Stoddard: la llei, l'ordre de l'enteniment, la justícia de la raó. Valance: el desordre, l'opressió dels més dèbils, l'assassinat i el robatori. Dues forces oposades i amb lluita a mort. I enmig, Tom Doniphon, home afavorit per la Natura, el que per grandesa de cor obra segons la rectitud moral, emprant oportunament la violència, i restableix l'ordre.

El centre del film, no crec que calgui dubtar-ho, es Doniphon. En ell hi ha el vertader heroi del «far-west», el tipus sa, generós, recte, fort i just que es dóna en els moments que es fa la història dels pobles. ¿Tom Doniphon no pertany a la mateixa família del Cid?

Podria dir moltes coses d'aquesta obra admirable de Ford. Però abreuçant insinuaré: la justesa de les imatges, a les quals no sobra res,

i que amb un mínim d'elements condensen el màxim d'expressivitat. No sé quines escollir per fer-ho notar. Mirau: totes. Des de l'assalt a la diligència, passant per la cura del ferit, les escenes de l'hostal, la tortura del periodista, la confessió de Doniphon, i així seguint fil per randa tota la cinta.

En definitiva: Una gran habilitat tècnica, un domini fabulós de l'ofici i una sensibilitat extrema de poeta, duits a terme amb una senzillesa captivadora, que fan de *L'home que matà Liberty Valance* l'homenatge d'admiració que rendeix la raó, l'enteniment —Stoddard— a la grandesa de cor —Doniphon—, sense la qual la justícia no queda en el seu lloc.

John Ford, el vell irlandès, per damunt de modes i d'estils, segueix donant prova de la seva autenticitat artística. I és que els grans no caduquen: el temps, fins i tot, els acreix.

JOSEP MARIA MIRÓ LLULL

LLUC PER MALLORCA...

INFORMACIÓ DEL SANTUARI

(del 15 de desembre al 15 de gener)

El Nadal i la neu

El Nadal de l'any 1962 passarà a la història com el Nadal de la neu. El mantell impol·lut que adorna invariablement les pintures nadalenques i pren part en la decoració dels betlems i arbres de Nadal, enguany no va voler faltar a la cita i amb puntualitat alemanya, la matinada del dia 24 començà a caure i caure, sense aturar-se fins ja ben entrada la nit. Hores abans de començar les matines, la natura presen-

tava un aspecte impressionant: la neu ho omplia tot - arbres, teulades, camins - arribant a una espessor de 60 cms. El Santuari va quedar bloquejat i incomunicat des de la tarda del 24 fins el 28. Malgrat això, les matines començaren a l'hora anunciada, amb la Basílica plena de gent, si bé no amb les aglomeracions dels altres anys, ja que va ser molta la gent que no va poder realitzar el seu desig de pujar a Lluc aquella nit santa. I els qui ja hi eren d'abans o s'arriscaren a fer el camí així

com fos, trobaren les dificultats a l'hora de tornar a casa.

Va honrar aquestes matines la presència del Sr. Bisbe de Río IV (Argentina) Mns. Moisès J. Blanchoud, que estava de pas per Mallorca, de tornada del Concili, com hoste d'honor de la nostra Congregació dels SS. CC. La part musical, dirigida pel P. Jaume Palou, a l'altura de sempre, amb cançons de Vitoria, Somma, Echevarria i Palau per primera vegada en el repertori. El programa musical complet s'havia cantat ja el diumenge dia 23, en forma de concert, a fi d'evitar les aglomeracions de les matines.

El Sr. Bisbe va assistir de mig Pontifical a la missa del gall oficiada pel P. Prior. Després de l'Evangeli, el celebrant va pronunciar una sentida plàtica i, tot seguit, Monsenyor Blanchoud va dirigir la paraula als assistents, manifestant l'alegria que sentia de poder passar aquella nit de Nadal en el primer Santuari mallorquí, del qual tantes coses li havien contades.

Totes les matines foren trameses per Ràdio Joventut d'Inca, en connexió directa. El dia de Nadal Ràdio Mallorca va oferir un programa musical a càrrec de la *Schola Lucana*.

Lluc, dia per dia

El novell sacerdot de Petra Mn. Jaume Barceló, ordenat a Palma un dia abans, puja a Lluc el diumenge dia 23 per oferir a la Moreneta les primícies del seu sacerdoti, dient la primera missa a l'altar del cambril. L'acompanyaven els seus familiars i amics.

El mateix gest de delicada devoció mariana va tenir el sacerdot de Sa Pobla Mn. Sebastià Franch Ballester, que digué una missa en el cambril el dia 7 de gener.

El dia 6 del mateix mes, ve per despedir-se de la Mare de Déu i del Santuari

el Capità General Sr. Mariano Alonso Alonso, que en el poc temps d'estada a les Illes ha deixat clara constància de la seva religiositat i amor a aquest Casal de la Moreneta.

Peregrins agraïts

Desembre, dia 22: El senyor Gabriel Alzamora, de Felanitx, ve a Lluc per agrair a la Moreneta la curació d'un nét seu.

Dia 24: Malgrat el mal temps, el jove Jaume Simon fa el trajecte a peu des de Sa Pobla, complint la promesa feta a la Mare de Déu si aprovava la Revàlida.

Gener.—Dia 1: El professor del Seminari de València, Sr. Sánchez García, entrega un donatiu per al nou trono, demostrant el seu amor i veneració a la Patrona mallorquina.

Dia 2: Joan Lladó fa dir una missa demanant la protecció de la Verge damunt un germà seu, víctima d'un accident

Dia 10: Antoni Serra Tugores i Catalina Buades, de Sa Pobla, fan cantar una Salve en acció de gràcies per la protecció rebuda.

Dia 12: Donya Magdalena Oliver, de Sineu, visita el Santuari en acció de gràcies i entrega una llimosna a la Verge.

Dia 13: La protecció de la Mare de Déu de Lluc damunt els territoris que formen la seva vall s'ha demostrada una vegada més avui, diumenge. Un cotxe Seat 1400, que venia per la carretera de Pollença cap al Santuari, per ruptura de la direcció es precipita pel terraplè de la carretera, quedant bolcat aparatósament, sense que cap dels seus 6 ocupants sofrís ni la més mínima ferida, sortint ells mateixos del vehicle —ajudats pel personal del Santuari. No cal dir l'emoció amb què agraeixen a la Verge de Lluc aquest autèntic miracle. I hem de remarcar també que, malgrat els

LLUC PER MALLORCA...

mils de vehicles que transiten per aquestes carreteres i fins i tot el accidents registrats, mai no hi ha hagut cap ferit mortal.

Publicacions rebudes

Santa Margalida de Crestaig: Diada del Pancaritat 1962, per Mn. Bartomeu Guasp. Palma, (Imp. Sagrats Cors, 1962).

Matrimonis

Dia 29 desembre: Rafael Jaume Ginard, amb Catalina Mates Gayà.

Dia 3 de gener: Guillem Riutort Roca, amb Paula Font Lliteres.

Dia 8 de gener: Gilbert Eugène Departout, amb Rosa Amengual Seguí.

Nota meteorològica

Temp. màxima: 19 graus, dia 9 de gener.

Temp. mínima: 5 graus davall zero, dia 27 desembre i dia 15 gener.

Pluja: 99 litres.

Neu: dies 24 al 27 desembre i 14 i 15 gener.

Resum meteorològic de l'any 1962:

Temp. màxima: 33 graus els dies 26 juliol, 21 agost i 12 setembre.

Temp. mínima: 5 graus davall zero, dia 27 desembre.

Pluja: 1978 litres per metre quadrat.

• Neu: Dies 24 al 27 desembre.

Donatius per al nou Trono

Unes devotes de Palma 350 ptes.

Unes devotes de Palma 450 »

X. X. (Pont d'Inca) 2.000 »

Sr. Rafael Blanes 25.000 »

Devota persona 100 »

Devota persona 100 »

Devota persosa 100 »

Subscriptors protectors

Josep Jacas (Sababell) 100 ptes.

M. I. Antoni Mascaró, Canonge (Osca) 100 »

Josep Rovira Marquès 100 »

Antoni Jaume Salvà 100 »

Enric Serra 100 »

Confreres difunts

El dia 9 de desembre morí a Son Rapinya (Palma) el Sr. Ramón Muñoz, als 56 anys d'edat. Una pregària per la seva ànima i el nostre condol als seus familiars, especialment al seu fill Francesc Muñoz, M. dels SS. CC.

Dia 3 de gener de 1963 morí a Porreres a l'edat de 49 anys el Sr. Miquel Gelabert Servera, subscriptor de la nostra revista.

NOVETATS DE EDITORIAL ESTELA

El futur de la litúrgia de A. Nocent
La litúrgia davant l'esdveniment del Concili.

Pregàries, de M. Quoist, en edició de butxaca.
Un obsequi que sempre serà ben agrait.

Qüestions de vida cristiana

Núm. 14 d'aquesta important publicació que interessa a tots els catòlics d'avui. Publica una àmplia bibliografia sobre educació sexual.

Editorial ESTELA Bailèn, 232 bis. BARCELONA (9)

*¿Pot identificar-se el gust de la
pols amb el dret a l'esperança?*

El
gust
de
la
pols

de Maria Aurèlia Capmany

COL·LECCIÓ «EL DOFÍ»

Varietat i qualitat de les lletres catalanes

EDITORIAL BARCINO

Portaferrissa, 17 - Barcelona
DARRERES PUBLICACIONS

Col·lecció Popular Barcino

J. Vilarrúbia: *Els nostres insectes* (3 volums)
Literatura catalana antiga. Vol. I (*El segle XIII*)
Vol. II (*El segle IV*)
Lectures escollides. Textos literaris catalans amb comentaris gramaticals.

Publicacions de «La Revista»

Josep Iglésies: *Siurana*. Narracions.
Miquel Gayà: *La poesia de Miquel Ferrà*. Assaig.
Blai Bonet: *Comèdia*. Poemes.